

Varhaisin Schillerin suomennosmukaelma

Rafaél Koskimies on tutkielmassaan ”Schiller Suomessa” selvittelyt suuren saksalaisen merkitystä ja hänen vaikutustaan maamme runoseppoihin. Hän on tähdentänyt, että Schillerillä on v:sta 1800 lähtien ollut ”henkisen voimakeskuksen ja suunnannäyttäjän asema Suomen kulttuurihistoriassa”. Jo runoilijan eläessä hänen säkeidensä kaiku ehti kiiriä kaukaiseen Turkuun.

Eräät runoista ovat olleet erikoisen suosittuja, niiden joukossa myös herkkä ”Amalia”, jonka nimimerkki *S * * m* ruotsinsi Åbo Tidningäriin v. 1820 (n:o 63). Tunnettu runoilija Axel Gabriel Sjöström (1794—1846) oli käännöksen tekijä.

Sama runo ilmestyi ensimmäisen kerran suomeksi Saimassa 1844 (n:o 47). Suomentajan nimeä ei ole merkitty, mutta alaviitassa sanotaan: *Insändt från Ingermanland jemte ett originalstyeke under gemensam titel: ”Keskoisia kokeita nuoruudesta 1827”*. Kyseessä on näin ollen jonkun nuoren runoniekkan varhainen suomennosyritelmä, joka vasta kahden vuosikymmenen kuluttua pääsi julkisuuteen. Nyt ei enää voi saada selville, mitä teitä runo kulki Inkeristä Saiman toimitukseen.

Pitkät ajat olen yrittänyt selvittää, kuka on tuo kynänkäyttävä, joka ensimmäisenä on yrittänyt tulkita Schilleriä suomeksi, mutta en löytänyt varmaa ratkaisua. Ennen kaikkea olen takertunut sanoihin: *insändt från Ingermanland*. On otettava huomioon, ettei 1840-luvulla ollut Inkerissä montakaan kirjallisia töitä harjoittavaa, saatikka sitten runoja kyhäävää miestä. Ainoaksi mahdolliseksi suomalaiseksi, joka avusti Snellmanin Saima-lehteä, jäi Inkerissä toiminut pappi ja runoniekka Konstantin Schröder (1808—1868)¹,

¹ Laajimman K.S:n elämänvaiheiden kuvauksen on kirjoittanut Taimi Metsikkö (Käsikirjoitus HYLioip:n Hist.-kielitet. laitos).

joka käytyään Viipurin kymnaasia, missä saksan kielelle annettiin erikoinen arvo, tuli v. 1826 ylioppilaaksi. Turussa hänen tiedetään tutustuneen Lönnrotiin. V. 1834 Schröder vihittiin papiksi ja ol-
tuaan apulaisena Valkealassa hän siirtyi Venäjän puolelle, missä aluksi toimi sielunpaimenena Narvassa. V:sta 1837 lähtien hän oli Valkeasaaren kirkkoherrana.

Schröderin ensimmäiset runokokeet joutuivat 1835 Sanansaattaja Viipurista -lehteen. Sitten hän avusti Maamiehen Ystävää 1845, niinpä siinä on julkaistu runo "Poika Iisalmesta" (nimim. -nr), jonka yhteyteen on pantu merkintä: Lähetetty Ingerin maalta. Tästä käy selville, että Saiman ja Maamiehen Ystävän "inkeriläinen" avustaja on ilmeisesti sama henkilö.

Amalia-runon suomennoskoe² ei tosin ansaitsisi yksityiskohtaista arvostelua, sillä se on perin vaatimaton, kömpelö yritelmä, mutta lienee kuitenkin aihetta se painattaa, koska se valaisee suomalaisen runokielen kehystä viime vuosisadalla. Sananvalinta, runomitta, uskollisuus alkutekstille ja runollinen ilmaisu ovat kaikki olleet kehityksen alaisina, jos Schröderin suomennosta verrataan seuraaviin tulkintoihin. Amalia-runon ovat saattaneet suomen kieleen sekä Pietari Hannikainen Kanavassa 1846 (n:o 31) että nimim. V. L—n (Vih-tori Löfgren-Lounasmaa) Kirjallisessa Kuukausilehdessä 1869 (s. 184—185).

SAIMA 1844

Jalo, kaunis niinkuin ruusu kukkiessaan,
Armas niinkuin aamu rusossa
Oli hän, ja sulo silmä salamassaan,
Wälkky, loisti lumowalossa.

Limotteli rakkauteen rakastaissaan,
Tunnot vihki taiwaan kirkastus.
Riemun antoi rinta wasten painaessaan
Suu'elmaina sywä ihastus!

Lensi, pauhas', syösty, suli henki henkeen,
Huulet, kaswot huohetit, wapisit,
Sielu wuosi sieluun, lempi yhtyi lempeen,
Maa ja taiwas kaikki katosit.

² Schröder on kääntänyt enemmänkin Schilleriä, mm. runon Kello (Kanava 1846) ja Ilolle (Mehiläinen 1836).

Ikäwöitsen — mielen suru musta muokkaa,
Murtaa, sillä — hän on poikessa,
Epätöiwon huoli haikiasti huokaa,
Huokaa, itkee — hän on poikessa!

KANAWA 1846

Kaunis kuin on enkel' taiwahissa
Kaunihimpi kaikkia ol' hän.
Taiwojen sulous sen katsehissa
Paisto kuin kesäinen päiwönen.

Suutelunsa — wihlaus taiwahainen!
Niinkuin liekit vastatukse, niin
Kuin sulo säwyt on kanteloisen
Soinniks' taiwahien, niin —

Syöksit, lennit, liityit henki henkeen,
Huulet, posket poltit, wärisit,
Sielut yhdistyiwät, — taiwas maineen
Rakkauttammekei raiwosit.

Pois on hän nyt, pois iäti, turhaan
Häntä huokaukseni huutawat.
Pois on hän ja kai minun iloni
Pois ikuisesti katosiwat.

KIRJALLINEN KUUKAUSLEHTI 1869

Kaunis niin kuin enkeli Valhallan,
Kauniin nuorukaisista ol hän,
Silmänsä kuin kevät-päiwä vallan,
Kuvastama järven sinelmän.

Taiwahinen oli suudelmansa!
Niin kuin liekki liekkiin yhtyy, kuin
Äänet kanteloisen toisiansa
Soinnuttawat yhteen tajoontuin —

Niinpä syöksyi, lensi, suli henkiin henki,
Huulet, posket hehkui vapisten,
Sielu valui sieluun — maa ja taivonenki
Sumehena suoltui armaillen!

Hän on poissa — turhaan, turhaan tuiki
Häntä halaa arka huokaus!
Hän on poissa, elon riemu huiki
Mennyt on, — jäi tyhjä voivotus.

Kaikesta päättäen runo on ollut suosittu, se vastasi varmaan oman aikansa tunteellista ajatustapaa.

SULO HALTSONEN: *Die älteste finnische Bearbeitung eines Gedichtes von Schiller*

In der Zeitung "Saima" erschien im Jahre 1844 (Nr. 47) eine Übersetzung des Gedichtes "Amalia" von Schiller; diese ist die älteste finnische Bearbeitung eines Schiller Gedichtes überhaupt. Der Name des Übersetzers wird nicht genannt, es wird aber berichtet, dass die Übersetzung der Zeitung aus Ingermanland zugesandt wurde und schon im Jahre 1827 entstanden war. Der Verfasser weist nach, dass der Übersetzer wahrscheinlich Konstantin Schröder ist (1808—1868), der seit 1837 Pfarrer der finnischen Gemeinde in Valkeasaari (Ingermanland) war. Zuletzt wird der Text der Übersetzung mit einige etwas späteren Übersetzungen desselben Gedichtes publiziert.